

WHIPLASH

reg. & sce. Damien Chazelle / fot. Sharone Meir / muz. Justin Hurwitz / mon. Tom Cross / met Miles Teller (Andrew), J.K. Simmons (Fletcher), Paul Reiser (Jim Neimann), Melissa Benoist (Nicole) e.a. / pro. Jason Blum, Helen Estabrook, David Lancaster & Michel Litvak / VS / 107' / 2014 / dis. Sony

Verhaal

'Er zijn geen twee woorden schadelijker dan "goed gedaan".' (Fletcher)

Andrew Niemanns passie is drummen. Hij zit in zijn eerste jaar aan het Shafferinstituut, 'het beste conservatorium in het land', zoals hij zelf zegt. Wanneer hij uitgekozen wordt om in Fletchers band te spelen, kan hij zijn geluk niet op. Maar dan blijkt dat Fletcher voortdurend machtspeletjes speelt en de studenten tegen elkaar uitspeelt.

Achtergrond

Regisseur Damien Chazelle was nog geen 30 jaar oud toen hij in 19 dagen *Whiplash* maakte. Voor het scenario liet hij zich inspireren door zijn tijd in de band van zijn middelbare school, waar hij een tirannieke muzikleraar had. Hoewel hij vindt dat je als je ergens goed in bent je juist moet oefenen op wat moeilijk gaat, en dat leerlingen het nodig hebben om gepusht te worden, vindt hij toch dat een leraar niet te ver mag gaan.

Voor de langspeelfilm was er eerst een kortfilm met dezelfde titel. Chazelle maakte die omdat hij geen geld loskreeg voor zijn lange film. Toen de kortfilm op het Amerikaanse Sundancefestival de Juryprijs won voor de Beste Kortfilm, was de financiering snel in orde.

Miles Teller, die Andrew speelt, drumt zelf sinds zijn 15de. Dat was een van de redenen dat Chazelle hem koos voor de rol.

Het conservatorium uit de film, Shaffer, bestaat niet. Wel zou het er vergelijkbaar aan toegaan op sommige conservatoria in de Verenigde Staten.

J.K. Simmons won (naast meer dan veertig andere prijzen) in 2014 een Oscar voor Beste Mannelijke Bijrol voor zijn rol van Fletcher.

Thema's

Het verhaal van Charlie Parker die groot werd omdat 'Jones een cymbaal naar zijn hoofd gooide', komt drie keer voor. Fletcher vertelt het om zijn eigen gedrag te rechtvaardigen: alleen door je zo extreem op te stellen en je studenten bovenmatig te pushen, kun je hen ware grootheid doen bereiken. In het gesprek met Andrew in de jazzclub geeft hij wel toe dat hij zijn Charlie Parker nog niet gevonden heeft. De finale van de film lijkt Fletcher gelijk te geven – of toch niet? Het is niet goed te praten dat zijn gescheld getuigt van homofobie, racisme en seksisme (zijn band bevat trouwens geen enkele vrouw), en dat de manier waarop hij de drie drummers tegen elkaar uitspeelt ronduit sadistisch is.

Andrew zelf weigert compromissen te sluiten. Wanneer zijn vader zegt: 'Op mijn leeftijd leer je te relativieren', antwoordt Andrew: 'Ik wil niet relativieren!' ('*I don't want perspective!*'). Dat is een van de redenen waarom hij zo makkelijk onder invloed van Fletcher komt. Hij neemt hoe langer hoe meer het gedrag van zijn leermeester over (denk aan zijn neerbuigende sarcasme tegen zijn sportieve neef, zijn gesnauw tegen Connolly die ondanks alles vriendelijk tegen hem blijft, en de manier waarop hij het uitmaakt met Nicole – hij kent haar nog maar kort, maar doet net of hij alles van haar weet en de toekomst kan voorspellen).

Fletcher en Andrews vader staan lijnrecht tegenover elkaar. Waar Fletcher op bijna sadistische wijze pusht, en voor hem goed niet goed genoeg is, steunt de vader zijn zoon (bijna) onvoorwaardelijk in al zijn keuzes.

Stijl

Andrew is aanwezig in elke scène. De beweeglijkheid van de camera en de lengte van de shots hangen grotendeels af van hoe hij zich voelt (in de scène van het auto-ongeluk schokt de camera; de shots met Nicole duren langer, de camera is rustig, statisch zelfs). Toch geeft de camera niet altijd zijn blik weer: zo zien we in de beginbeelden Andrew door Fletchers ogen. Hij blijkt getroffen door de toewijding waarmee Andrew zit te oefenen. Vaak bepaalt ook het ritme van de muziek de lengte van de shots: dat valt vooral op in de finale, waar de beelden gefragmenteerd zijn (we zien zelden een overzicht, we zien delen van lichamen, van instrumenten), maar ook al in het begin van de film, waar Andrew naar huis wandelt. De beelden van de stad zijn snel en ritmisch gemonteerd; de shots waarin Andrew zichtbaar is, duren langer.

Andrew is verschillende keren gevat in een kader-in-het-kader, in een deuropening bijvoorbeeld. Dat wijst op een beperkt blikveld, in Andrews geval zijn wereld die beperkt wordt door zijn ambitie.

Andrews emoties worden zelden uitgesproken, we moeten ze van zijn gezicht lezen. Er worden dan ook veel close-ups gebruikt, niet alleen van zijn gezicht, ook van zijn (bloedende) handen, wat dan weer iets zegt over zijn ambitie.

De school is donker. De gangen zijn verlicht met kunstlicht. De enige ruimte met natuurlijk licht lijkt de repetitieruimte van de band te zijn waar Andrew speelde voor hij bij Fletcher kwam. Ook dat is een weerspiegeling van Andrews innerlijk: hij laat alleen zijn ambitie toe en lijkt langzaam te veranderen in een mini-Fletcher.

Vragen (na de film)

- 1 De film begint met de eerste ontmoeting tussen Andrew en Fletcher. Fletcher begint al meteen een machtspelletje te spelen. Hoe?
- 2 Tijdens de pauze van Andrews eerste repetitie probeert Fletcher Andrews vertrouwen te winnen. Waarom doet hij dat?
- 3 Fletcher speelt voortdurend Andrew, Tanner en Connolly tegen elkaar uit, al vanaf de auditie. Leg uit en geef andere voorbeelden, ook van het einde van de film.
- 4 Hoe verklaar je Andrews venijnige woorden bij het familiediner? Zelfs zijn vader keurt zijn gedrag af (de eerste en enige keer!). Verklaar.
- 5 Een van Fletchers voormalige studenten heeft zelfmoord gepleegd. Hoe reageert hij meteen nadat hij het nieuws gehoord heeft? Hoe de dag erna? Wat vind je van zijn verhaal?
- 6 Bewijs dat de muziek vaak het ritme van de film bepaalt. Geef concrete voorbeelden.
- 7 Geef een voorbeeld van Fletchers seksisme, van zijn homofobie en van zijn racisme. Wat vind jij daarvan?
- 8 Hoe wordt het conservatorium afgebeeld? Op welke manier weerspiegelt dat Andrews gevoelens?
- 8 Zijn afspraken met Nicole volgen altijd op een contact met Fletcher. Verklaar.
- 9 Bij de finale lijkt Fletcher zijn doel bereikt te hebben. Of heeft Andrew de strijd gewonnen?
- 10 Wat vind je van Fletchers methodes? Wat werkt volgens jou beter om het beste in een student naar boven te halen, aanmoediging of afbreken om hem of haar aan te zetten boven zichzelf uit te stijgen? Motiveer je antwoord.